

Deze maand een verhaal over het wel en wee rond Astrid's zelfgeknutselde bevruchtungskastjes, gevolgd door een overzicht van Hayo van de mogelijkheden op dit gebied, met veel goede adviezen. Ook de beschrijving van een jonge koningin op bruidsvlucht: het liep niet goed af...

Knutselkastjes en bruidsvluchten

Ik heb deze lente een aantal bevruchtungskastjes gemaakt. De kant-en-klare Apideakastjes vond ik erg verleidelijk maar wat duur, zeker omdat ik er zes wilde hebben. Met bouwtekening en centimeter ben ik naar de Gamma gestapt. Helaas waren die mooie dunne 12 mm planken wat krom, maar dat zou ik wel rechter schaven. Later bleken de versleten Simplexbinnenbakken toch vlakker te hebben. Afijn, kent u de wet van Murphy? Ongeveer alles wat mis kon gaan, ging mis.

Toch had ik na enkele late avonden uiteindelijk vier prachtige comfortabele minikastjes met verschillende voorkanten en vliegplankjes, met kleine raampjes en een voederafdeling met bakjes nat mos en kristal-honing, alles afgedekt met plexiglas en een geïsoleerd dakje. Pas later bedacht ik dat de uitschuifbare bodem van de Apidea ook handig zou zijn geweest voor het

verenigen, zodat ik het kastje dan eenvoudig op een stukje krant boven het voergat van de nieuwe woning kon plaatsen. En ik realiseerde me ook, toen ik twee keer een groot deel van de jonge bijtjes en de jonge moeder uit de voederruimte moest halen, dat daar een moerroostertje dus inderdaad nodig is. Maar verder ging alles goed. Doordat ik zelf heb zitten worstelen ben ik de Apideakastjes, met alle doordachte details zoals het uitnodigende en diepliggende vlieggat, nog meer gaan waarderen. Wat dat vlieggat betreft, zal ik u vertellen waarom.

De feestelijke uitgeleide van de koningin

Nadat ik de kastjes had gevuld met jonge bijen en voer, had ik ze donker weggezet, zodat de bijen ondertussen de koningin uit het suikerkooitje konden bevrijden en samen een nieuw volkje konden vormen. Na twee dagen (ze waren al flink aan het bouwen) gingen de

Drukte rond een bruidsvlucht. De moeder zit links bij de rand van de plank. Dit is een ander volkje dan in het verhaal wordt beschreven. Het kastje heeft als voorbeeld gediend voor de eigen knutselkastjes. Foto: A. Schoots.

kastjes naar buiten, twee aan twee op verschillende plaatsen. De bijen vlogen zich spoedig in. Enkele dagen later kreeg ik boven het nakijken van het schoolwerk opeens de kriebels. Het was bijna twee uur in de middag en een prachtig zonnig bruidsvluchtweertje. Bij de kasten aangekomen leek ik net op tijd te zijn: eerst zag ik nog alles in rust, maar heel snel begonnen uit een van de minikastjes de bijen naar buiten te stromen. Het is een vreemde gewaarwording om uit zo'n klein kastje zoveel bijen te zien komen die zich gedragen alsof ze willen zwermen! Maar inderdaad, er vloog geen enkele bij terug naar binnen, alleen maar eruit: de kopjes naar de kast, een rondje vliegen en hup omhoog. Na vijf minuten kwam de koningin eruit en vloog na enkele spiralen ver weg. Een enkele bij kwam nog uit het kastje maar ik denk dat de meesten al buiten waren. Weer vijf minuten later kwamen de bijen massaal terug, en zetten enkelen zich gelukkig aan het stertselen, zodat de moeder makkelijk terug kon komen. Alles goed!

De terugkomst na de bruidsvlucht

Na ruim tien minuten kwam de moeder terug en werd door zenuwachtig in- en uitlopende bijen omstuwd. Ze landde naast het kastje, liep wat eromheen, steeds met een hoop drukke bijen om haar heen. Nog twee keer opvliegen en opnieuw landen verbeterden haar plek: uiteindelijk naderde ze het vlieggat, over de drie-bijen-dikke laag, maar het lukte de moeder niet om binnen te komen, ondanks dat het gat ruim bemeten is. De bijen werkten haar in alle overbeweeglijkheid weer opzij, de moeder vloog weer op en leek toen bijna gericht naar de andere kasten te vliegen. Niet doen, niet doen!

Ik heb haar nergens naar binnen zien gaan, maar zag haar ook niet meer bij haar eigen volkje. Ik hoopte dat ze misschien een nieuw vluchtje maakte, maar drie kwartier later waren de bijen nog steeds onrustig over het kastje zoekend aan het rondkruipen.

Ondertussen scheerden de zwaluwen hoog door het luchtruim en riepen gierend: 'kriiii kriiii kriiii, alweer zo'n lekkere dikke bij'.

's Avonds bleek het volkje klein en uitgedund te zijn, en zo te zien aan de onrust nog steeds zonder moeder. De volgende dag zag ik dat het kernvolkje ernaast een groot aantal van de moederloze bijen had opgenomen. Waar ik mij nu over verbaas is het volgende: als een moeder bij thuiskomt zo duidelijk laat blijken dat ze weet bij welk volkje ze thuishoort, waarom laat ze zich dan toch zo makkelijk van de wijs brengen en zich (waarschijnlijk) de dood injagen?

Reactie van Hayo Velthuis

Ditmaal niet zozeer een Wonderlijke Waarneming, dan wel een openhartige beschrijving van wat er werd gedaan en wat er vervolgens gebeurde. Het verhaal blaakt van het enthousiasme voor het imkeren. Het knutselen van eigen kastmateriaal is een zeer oude expressie van de liefde voor de bijen. Velen deden dat al eerder, maar die vele ontwerpen werden dan toch weer verlaten omdat ze de tand des tijds niet konden weerstaan.

Zo zal het ook hier gaan, de voordelen van het Apideakastje beginnen zich al af te tekenen. Ik spreek uit eigen ervaring en ik weet dan ook dat de innige tevredenheid over wat je zelf ooit hebt gemaakt nog jaren later tot gevolg kan hebben dat de stap naar een betere oplossing maar niet wordt gezet. Maar als 'deskundige' hoor ik natuurlijk een beperkte set aan mogelijkheden te bieden en 'de ware methode' te propageren. Voor het laten bevruchten van koninginnen hebben we in Nederland enkele praktische oplossingen.

Grote of kleine bevruchtungskastjes

Allereerst de drieramer, die je, als je er een goed voorbeeld naast hebt, ook best zelf kunt maken (maar doe dat dan in de wintertijd, zodat je niet in tijdsdwang komt en daardoor 'noodoplossingen' vindt voor een praktisch probleem). Het voordeel van de drieramer vindt ik, dat je dezelfde ramen kunt gebruiken die je toch al hebt en het volkje, nadat de koningin naar tevredenheid werd bevrucht en een prima broednest heeft geproduceerd, via de krantenmethode kunt verenigen met het volk waar de moeder naar toe moet. De drieramer vul ik met een raam voer, een raam gesloten broed met opzettende bijen uit een moederloos volk en een vel kunstraat. Het moederloze volk moet tenminste een week moederloos zijn, zodat er geen open broed meer is. Het kan eventueel ook een raam broed zijn uit een moergoed volk, waarin een week eerder een rooster is gelegd, zodat er boven het rooster ramen zijn met louter gesloten broed, misschien zelfs al op uitlopen staand broed.

Dan zijn er ook de kleinere bevruchtungskastjes uit styropor: de Kirchhainer en het Apideakastje. Ikzelf geef de voorkeur aan de Kirchhainer, die simpeler in elkaar zit dan het uitgekende Apideakastje. De echte reden is natuurlijk dat de Kirchhainer jaren eerder op de markt kwam en ik een traditioneel mens ben: eenmaal gewend aan dat kastje, verlaat ik het niet zo gemakkelijk.

Deze kastjes hebben een zeer goed isolerend ver-

mogen; het wordt bevolkt met een koffiebekertje bijen en het krijgt een pond Apifonda mee als voer. Na een goede bevruchting wordt alleen de koningin gebruikt, zij wordt ingevoerd in een hoofdvolk (daarover straks). En dan wil ik nog noemen het Ein Waben Kästchen (EWK), dat ons vanuit Duitsland heeft bereikt. Daarin gaan nog minder bijen, maar het mini-volkje heeft hulp nodig om warm te blijven: meerdere kastjes in een buitenkastje bij elkaar.

Te weinig legruimte voor de jonge moeder

Hoe kleiner het bevruchtungskastje, hoe eerder de bevruchte moeder alle legruimte heeft gebruikt. Ze gaat dan van de leg af, een toestand waaraan ze zich ook fysiologisch aanpast. De stap naar een groot volk vormt dan een hele belasting voor haar. De imker moet hier dus veel attenter zijn op de ontwikkeling van het bevruchtungskastje om het juiste moment te weten voor het overzetten van de moeder. Kortom: begin met het gebruiken van drieramers. Ze kosten wat meer bijen, maar vragen minder vakkennis. Wanneer de koninginnenteelt bekender terrein is geworden, probeer dan ook eens de meer specialistische technieken.

Losse bodem en moederroostertje

Astrid ziet in de uitschuifbare bodem van het Apideakastje een voordeel: je kunt het volkje zo gemakkelijk verenigen met het hoofdvolk. Geen moeder zoeken, geen moerhuisje met suikerdeeg nodig. Maar dan? een klein kastje op het hoofdvolk? Vroeger waren er de Uddeler korven, die ik wel eens uitgerust zag met een klein honingbakje erboven (ook van stro!), waarin het volk dan heide-raathoning kon opslaan. Maar die Apidearaampjes, wat doen we er later mee? Nee, ik denk dat het uitstel van executie is, eens moet je dat bouwsel, met voeropslag en eventueel broed, toch echt opruimen. Dan ziet ze ook voordelen in het moederroostertje, waarmee je kunt verhinderen dat de moeder, met de bijen, zich zal terugtrekken in de voederruimte. Nou, dat komt ook wel voor bij de Kirchhainer. In plaats van netjes de voorbouw aan de toplatjes te nemen voor het bouwen van de raatjes, wordt er dan warbouw gemaakt rond de voerbekertjes. Vroeger, toen ik de moertjes nog met een moerhuisje invoerde, bleef zij eenzaam in haar kooitje in de broedruimte achter, waar ik haar dan dood aantrof. Het gebruik van een moederroostertje, in het begin van de ontwikkeling van het bevruchtungskastje, is dan ook helemaal fout! Dat roostertje wordt meegeleverd voor die imkers die met een volkje naar een bevruchtungsstation reizen en, na terugkeer, er zeker van willen zijn dat de moeder niet ook nog op de

thuisstand op bruidsvlucht gaat. Pas dan wordt het roostertje geplaatst.

Begeleide bruidsvluchten

In het tweede deel beschrijft Astrid het terugkomen van de bruidsvlucht. Uit het kleine bevruchtungskastje vliegen eerst vrijwel alle bijen weg, dan komt ook de moeder naar buiten. 'Ze gedragen zich alsof ze willen zwermen!' schrijft Astrid. En dan, wat later, als de moeder terugkomt, lijkt het alsof de werksters haar verhinderen in het kastje terug te keren. Beide aspecten zijn zo anders dan wat ik zelf heb gezien, dat het me, om de lezer van dit blad goed te kunnen informeren, noodzakelijk leek me ter plekke van de details op de hoogte te gaan stellen. Was het zelfgemaakte kastje misschien warm gelopen? Maar nee, het was van blank hout, dus zelfs met zon erop lijkt het onwaarschijnlijk dat de temperatuur de bijen zo massaal naar buiten dreef. Ook verfluchtjes kon ik als oorzaak uitsluiten. Het massaal uitvliegen blijft dus een raadsel. Ikzelf woonde dit jaar de bruidsvlucht bij van een jonge moeder in een groot volk. De dag ervoor had ik er doppen gebroken en, eerlijk gezegd, met een teveel aan zelfvertrouwen had ik niet alle ramen afgeslagen. Enkele dagen later wilde ik er een rasmoertje invoeren. Maar zie, al de volgende dag leek het volk te willen zwermen: er klonk eerst veel gezoem, en het waren vooral darren die de kast uitgingen en er voor bleven vliegen. Dan vormde zich een wolk, die hoog over de bomen vertrok. Ik had de pest in, alweer iets verkeerd gedaan, dacht ik. Er zou nu vast een verborgen dop ergens zijn uitgelopen, en vind die moeder dan maar eens! Dus geen raskoninginnetje invoeren. Maar voor zo'n zwaar volk was het wel een erg klein zwermpje! En het vertrok ook zo snel uit het gezichtsveld. Twee weken later vond ik in het volk gesloten broed op drie ramen. Die jonge koningin was dus allang uitgelopen toen ik de doppen kwam breken. Die maatregel had het zwermen met die koningin verhinderd, maar leidde de volgende dag tot de bruidsvlucht.

Invoeren van een onbevruchte moeder

En dan terug naar de waarneming van Astrid: de moeder mocht er niet meer in! De werksters hebben de jonge koningin de dood ingejaagd. De zwaluwen pakken graag een lekkere dikkerd (maar dat zijn vaak de darren, die vliegen wat hoger dan de werksters en reageren ook niet zo venijnig). Al pratend met Astrid begreep ik dat haar moertje een carnica was, terwijl de bijtjes mogelijk alleen een grootmoeder hadden van dat ras. Ik denk nu, dat die verschillen in herkomst de oorzaak zijn van wat er zich in haar achtertuin heeft afgespeeld.

Tenslotte nog iets over het invoeren van moeren. Pas uitgelopen jonge moeren kun je gewoon via de top-latten laten inlopen in een volk dat een jonge moeder verwacht. Geen rook, geen onrust veroorzaken. Alsof een moeder uit haar dop kruipt. Al op enkele cm van de dop of het invoerkooitje is er geen verschil meer tussen de eigen jonge moeder en andermans jonge moeder (rasverschillen buiten beschouwing gelaten). Op Schiermonnikoog worden Kirchhainers gevuld door een raam bijen uit een moergoed volk in een emmer af te slaan, de bijen met de bloemenspuit te bevochtigen en er dan een koffiebekertje vol van in een Kirchhainer te mikken. De jonge koningin wordt er pardoos bovenop gegooit en dan gaat het kastje dicht. Vijf dagen gesloten laten, dan op de bevruchtingsstand gezet. Drie weken later blijkt ieder jaar weer 75-80% van de moeren keurig aan de leg. Deze wijze van invoeren is dus *zeer betrouwbaar*!

Invoeren van een leggende moeder

Iets heel anders is het invoeren van een bevruchte moeder. Advies: zoek de oude moeder op en verwijder

haar; voer bij dezelfde gelegenheid de nieuwe moeder in (óf doe dat pas nadat het volk grondig moederloos is en geen doppen meer kan maken) en gebruik daarbij een moerhuisje met suikerdeeg, waar overheen een stukje aangeprikt krantenpapier is gevouwen. Moeren uit bevruchtingsvolkes het liefst niet meteen in een groot volk invoeren, liever eerst in een drie- of zesramer en dan dat volkje, enkele weken later, verenigen met het hoofdvolk. Er zijn nog vele andere, ook betrouwbaar gebleken methoden, maar voorlopig zijn dit genoeg varianten. Die komen misschien in een volgend belerend stuk aan de orde.

Heeft u iets wonderlijks meegemaakt bij de bijen? Laat andere imkers ervan meegenieten! De redactie nodigt u uit om uw waarneming op te sturen per brief, diskette of E-mail aan schoots7@zonnet.nl of redactie@vbbn.nl. Hayo Velthuis kan er een aanvullende of toelichtende reactie op geven.

285

bijen

VCI

Oprichting Vereniging van Carnica Imkers

Het voorlopige bestuur heeft het besluit genomen om te komen tot de oprichting van de Vereniging van Carnica Imkers (VCI). De oprichtings-

vergadering vindt plaats op zaterdag 13 november in Restaurant 'De Betuwe' in Tiel, zie ook onder de rubriek bijenkalender van dit blad.

De oprichtingsvergadering is ook voor degenen die overwegen lid te worden van de VCI. Het is natuurlijk het aardigst om vanaf de oprichting te zijn aangesloten bij de VCI. Het aantal leden van de vereniging in oprichting bedraagt intussen meer dan 70. Een prima aantal voor een voortvarende start.

Het concept verenigingsstatuut is door het voorlopige bestuur geaccordeerd. De leden zullen hun oordeel kunnen geven op de vergadering.

Aangezien het initiatief tot de oprichting uit noord Nederland is gekomen zijn de leden van het voorlopige bestuur afkomstig uit het noorden. Het is gewenst om voor een landelijke vereniging ook bestuursleden uit andere regio's van het land te hebben. Daarom ook in

dit blad een oproep om u, als lid of kandidaat lid, of als kandidaat bestuurslid te melden. Het is een vereniging die zeer dicht bij de leden en de hobby carnica-bijen staat. Een heel mooie functie die u vele contacten met carnica-imkers in Nederland zal opleveren. U kunt inlichtingen vragen of u aanmelden bij de secretaris Gerrit Freije, 050-40 92 584.

Na het officiële gedeelte van de vergadering zullen twee sprekers aan het woord komen. De eerste spreker is Marie José Duchateau in haar functie van voorzitter van de Stichting Station voor Carnicateelt. Zij zal aan de hand van lichtbeelden toelichten hoe het Station op Schiermonnikoog voor de carnicateelt de koninginneteelt werkzaamheden verricht ten dienste van de carnica-imkers. De tweede spreker is de heer Karl Dresscher. Dresscher vertelt over het houden van carnica-bijen, het hoe en waarom. Indien daarvoor voldoende tijd zal zijn, zal het lid van het voorlopige bestuur Jan Kruit aan het woord komen om uitleg te geven over de Duitse lijnneteelt.